

УДК 615

IMPORTANCE OF PHYTOTHERAPY TRAINING PROGRAM FOR SPECIALISTS

■ Parchami Ghazae Sepideh, PhD in biol. sci., depart. of phytother., homeop. and bioenergoinform. med.

■ *Kiev Medical University*

Phyto-preparations have become a common form of therapy and prophylaxis of diseases for centuries, even some conventional medicines like aspirin (from white willow bark) and digitals are derived from medicinal plants. In some cases there are strong evidences about phyto-therapeutic strategies to treat acute inflammation, chronic inflammatory diseases, diabetes, atherosclerosis, trauma, and even is used in cosmetic and dentistry. Modern phyto-therapy include sometimes use of new plants or new uses of old plants.

Although drugs of plant origin are harmless and don't represent side effects that are generally caused by traditional medicine, it doesn't mean that they don't exhibit side effects.

Production of herbal preparations involves processes that are not necessary for synthetic agents. The absence of standard level of biological active substances leads to clinical trial, although, frequently small number of patients, incomplete short duration of trial and inaccurate definition of clinical endpoint cause some difficulties in clinical trial of

plant extracts. Therefore, there is a published essay by WHO on quality, safety and efficacy of selected medicinal plants, recommendations on cultivation and quality control of herbs.

Recently, the importance of investigating the scientific value of herbal medicinal products are recognized. There is a strong relationship between phyto-therapy and pharmacology, as in last decade scientific works on pharmacological and mechanism of actions of herbal extracts have been described by pharmacology.

Alternative medicines based on plant substances are extremely popular. Phyto-agents are still sold as dietary complementary in most countries affecting the safety of herbal medicine. On the other hand, the need for more knowledge about the toxicity of some toxic compounds is increased. Therefore, phyto-therapy needs researches to evaluate efficacy and safety of medicinal plants. Although, herbal extracts manufacturing technology have been progressed and authorizing processes lead to improve the quality of herbal medicines.

УДК 615

РЕЦЕНЗІЯ НА НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК «ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ В КЛІНІЧНІЙ ПРАКТИЦІ І НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ» АВТОРІВ Т. П. ГАРНИК, Л. В. АНДРІЮКА, В. М. КНЯЗЕВИЧА, В. А. ТУМАНОВА, О. В. ПОКАНЕВИЧА, Я. А. СОЦЬКОЇ, В. О. ПЕТРИЩЕВОЇ, К. В. ГАРНИКА – ЗА РЕДАКЦІЮ ПРОФЕСОРА Т. П. ГАРНИК (КИЇВ, 2017, 500 С.)

Нинішня епоха існування людства характеризується негативним впливом прогресуючого погіршення стану довкілля, зростаючими темпами життя та супутніх їм хронічних стресів, виснаженням гумусних резервів ґрунтів та зумовленим ними погіршенням біологічної цінності їжі, порушенням хроноаспектів життєдіяльності більшості людей тощо. Як наслідок – прогресуюче зростання популяційної захворюваності, починаючи із все молодших вікових груп, явищ полі- та коморбідності, системності уражень людського організму. Ще однією із особливостей теперішнього часу є зростання чи не найзначнішої неінфекційної епідемії ХХІ століття – ожиріння, охоплення яким до 2050 року прогнозують до 2/3 населення США, 40 % Європи та більше трети-

ни в Україні. Його вважають «колискою» десяти найбільш поширених і соціально-значущих захворювань: артеріальної гіпертензії, різних форм ІХС, цукрового діабету, остеоартрозу, жирової хвороби печінки, панкреатиту, інсульту, жовчокам'яної хвороби і навіть деяких форм раку (у жінок – молочні залози, у чоловіків – сигмовидна кишка, простата).

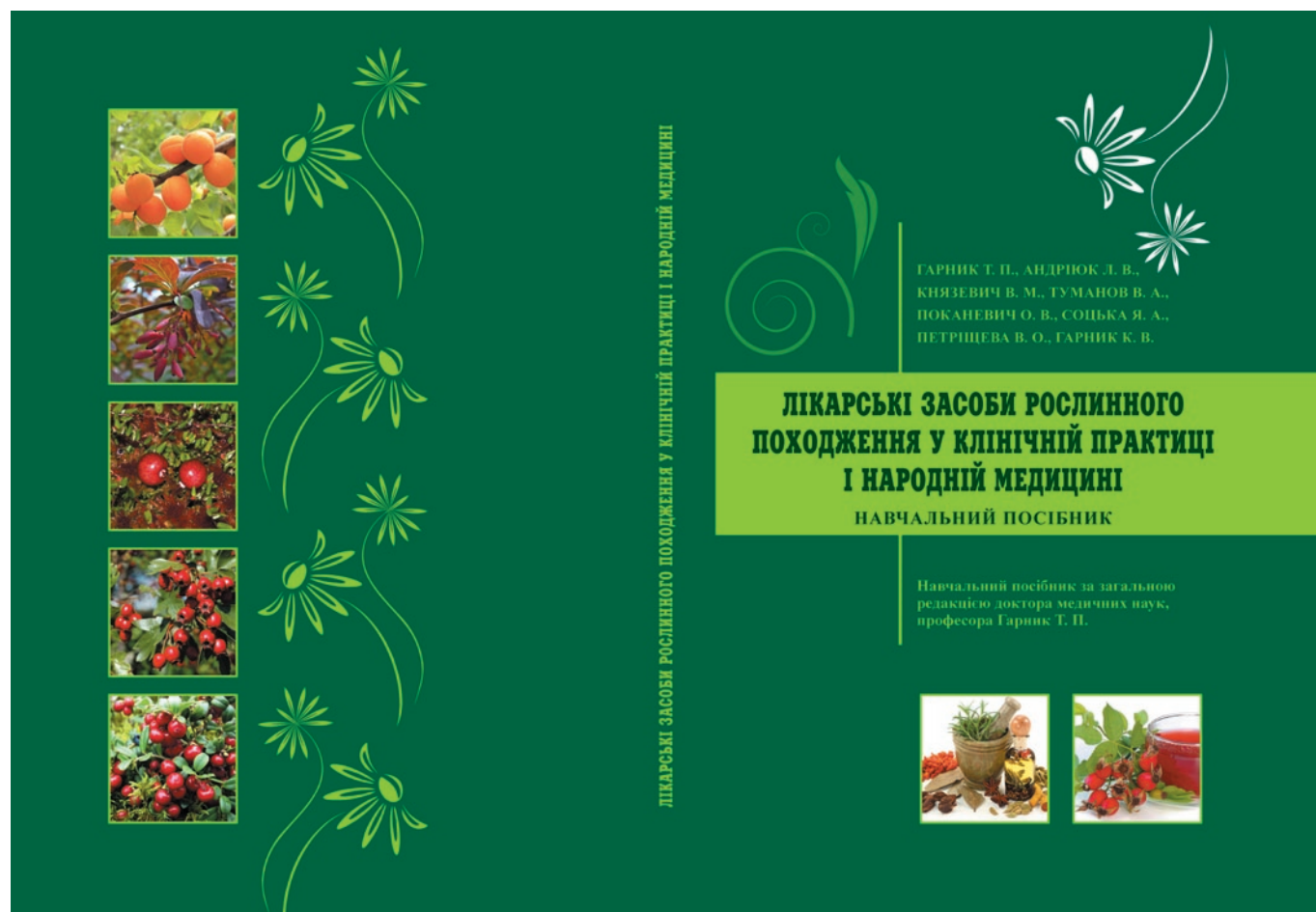
Сучасні медицина та фармація здійснили колосальний прорив у діагностиці та лікуванні більшості хвороб, створенні нових технологій та ліків, у т.ч. на засадах доказової медицини. Та, попри зазначене, хворих не тільки не меншає, а й вони стають все складнішими в діагностично-лікувальному аспекті; має місце також постаріння населення у світовому масштабі,

зростання індивідуального і соціального тягаря хвороб. Складність ведення таких хворих полягає в закономірних ситуаціях вимушеної поліпрагмазії, потребі у кваліфікованій координації лікувального процесу, зростаючих загрозах побічних ефектів і ускладнень від ліків, здорожчанні медичної опіки.

У відповідь на ці виклики Всесвітня Організація охорони здоров'я (ВООЗ) розробила документ надзвичайної важливості: «Стратегія ВООЗ в галузі народної медицини на 2014-2023 роки», згідно якого пропонується за зазначені роки включити в лікувальні комплекси сучасних складних хворих поряд із синтетичними ліками з доведеною ефективністю також засоби народної медицини. Затвердженням ВООЗ це знаменуватиме новий, більш ефективний і економічніший етап сучасних методів лікування. Однак, для реалізації цієї стратегії необхідно належно підготувати головний дійовий контингент – лікарський загал, переважно первинної ланки медичної допомоги. У цьому аспекті потрібна велика, багатогранна і тривала робота вищих навчальних медичних закладів у проведенні різної тривалості навчальних курсів, семінарів тощо, але головне – забезпечити навчальними матеріалами для самостійного та постійного вдосконалення рівня знань лікарів у цьому напрямку, провідним стрижнем якого майже в усіх країнах світу є фітотерапія.

Якраз у цьому контексті підготовлений змістовний та належно виданий за формою навчальний посібник за загальною редакцією професора Т. П. Гарник – провідного вченого України в галузі фітотерапії, фундатора єдиної в Україні кафедри фітотерапії, гомеопатії та біоенергоінформаційної медицини ПВНЗ «Київський медичний університет», президента ВГО «Асоціація фахівців з народної і нетрадиційної медицини України», автора більше 680 наукових праць у провідних виданнях з цього наукового напрямку, головного редактора журналу «Фітотерапія. Часопис». Великий клінічний та науково-педагогічний досвід Т. П. Гарник та її колег в галузі фітотерапії стали підґрунтям глибокого розуміння процесу підготовки таких кадрів у контексті рекомендацій зазначеної «Стратегії ВООЗ в галузі народної медицини на 2014-2023 роки» в Україні. Автори мають стратегічне мислення і досвід медичної підготовки таких кадрів як з контингенту студентів медичного вишу, так і практичних лікарів зі значним клінічним досвідом, зуміли відчувати потребу об'єднуючого для цих двох контингентів навчального видання у вигляді рецензованого посібника, в якому враховані також новітні поступки світової фітофармації.

Навчальний матеріал в посібнику наведений у двох великих розділах, а наочна інформація представлена у вигляді якісних фотоатласів найбільш важливих лікарських

рослин, які застосовуються в сучасній фітотерапії та окремих атласом – в гомеопатії.

У першому розділі надані загальні відомості про речовини, які містяться в лікарських рослинах, їх біологічно активні чинники. Окрім усталеного у фармакології і фармації поділу біологічно активних чинників лікарських рослин, виклад цього матеріалу наведений з друкарською акцентуацією найбільш важливих фактів новітньої інформації, зокрема про фітогормони, фітонциди, флавоноїди, ультра-, мікро- і макроелементи, їх взаємодію з організмом хворої людини та в природі з іншими фітоценозами.

Матеріал викладений чітко, лаконічно і змістовно.

Ключовим є розділ «Опис лікарських рослин» (258 стор.), в якому наведена сучасна інформація про 179 найважливіших для оздоровлення людини лікарських рослин. Автори притримуються схеми викладу матеріалу про ці рослини, запропоновану науковою школою академіка А. М. Гродзінського та відомих європейських енциклопедичних видань, зокрема З. Боймлера. Передбачена інформація про належність лікарської рослини до певної флористичної родини, короткий ботанічний опис, поширення у природі, можливості культивування, особливості заготівлі і сушіння, інформація про хімічний склад сировини, особливості застосування, належність до окремих відомих фітозасобів. Інформація подана стисло, змістовно, цікаво, гарною українською мовою.

Дуже цінним до цього розділу є додаток 1 «Лікарська сировина», яка на 58 сторінках висвітлює інформацію про біологічно активні речовини та наявні з них на фармацевтичному ринку України лікарські препарати. В розвиток фармакологічних і фармацевтичних знань лікаря з цього наукового напрямку матеріал подано за основними групами біологічно активних речовин (БАР), інформація про основні та супутні БАР, лікарські препарати та їх фармакологічну дію.

Для перевірки рівня закріплення опанованого матеріалу в додатках 2 та 3 (на 60 сторінках) до кожної теми наведені контрольні питання, ситуаційні задачі та тести-контролі й еталони відповідей до них. В додатках 4 та 5 (16 стор.) окремо наведено українсько-російський та латинський перелік лікарських рослин, які представлені у

посібнику та застосовуються в т.ч. в гомеопатії (додаток 5). Важливим в цих додатках є наведення народних синонімів зазначених лікарських рослин.

Але важко було б збудити увагу читача про цінність кожної з описаних рослин, якби не завершувався посібник якісним кольоровим атласом з назвами під ними українською, російською та латинською мовами.

Авторами опрацьовано великий масив наукових джерел з напрямку фітотерапії, що дозволило їм поглибити рівень інформативності і важливості наведеного матеріалу.

Характеризуючи цю науково-педагогічну працю в цілому, слід зазначити лаконічність і чіткість викладу матеріалу, глибину змістовності, аргументовану структурованість, що дозволить як студентам медичних вишів, так і лікарям терапевтичного та паратерапевтичного профілів значною мірою самостійно опанувати цей важливий матеріал. Зауважимо, що основна мета зазначеного навчального посібника – сформувати у лікаря лише базові знання, за допомогою яких йому легше буде засвоювати новий, вищий рівень знань з фітотерапії приватної патології внутрішніх органів у дорослих і дітей, при ЛОР-патології, в гінекології, дерматології, алергології та, навіть, в онкології та стоматології.

Тобто, рецензований посібник є лише передумовою до видання ґрунтового підручника з фітотерапії приватної патології, бажано національного рівня, претендувати на який автори мають усі підстави.

Враховуючи актуальність науково-практичного напрямку фітотерапії, що відповідає вимогам сучасного стану здоров'я народу України та «Стратегії ВООЗ в галузі народної медицини на 2014-2023 рр.», важливість для підвищення професійного рівня сучасного лікаря, в т.ч. самостійного, видання цього рецензованого посібника заслуговує схвалення та поширення у вищих медичних навчальних закладах та лікувальних установах України.

**О. І. Волошин, д. мед. н., проф., каф. пропедев. внутр. хв.
Т. М. Бойчук, д. мед. н., проф., ректор
ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет»,
м. Чернівці, Україна**

**Редколегія і редакція журналу «Фітотерапія. Часопис»
широ вітають з Днем Конституції України!**

Бажаємо успіхів і плідної праці на благо народу України. Нехай це свято надасть Вам сил і творчої наснаги в ім'я процвітання нашої держави.

Міцного вам здоров'я, миру і злагоди, звершення усіх задумів заради світлого майбутнього України.